

پروژه تیبدابو
تحلیل تطبیقی وضعیت و تحول خدمات کتابخانه‌های عمومی
شهرها و مناطق در سراسر جهان^۱

تونی فلیو اولر^۲؛ مرسی مانوز کروز^۳

مترجم:

سمانه نادری جلودار

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی
nava_sn715@yahoo.com

چکیده

هدف این پروژه فراهم ساختن آمار و ارقام تطبیقی مربوط به کتابخانه‌های عمومی شهر و استان بارسلونا^۵ نسبت به مناطق مشابه در جهان است. نظر به آن‌که تنها با شناخت دقیق نقاط قوت و ضعف یک سازمان می‌توان به آینده‌ای بهتر دست یافت، هدف آن است که بتوان مقایسه‌ای از خدمات مشابه به دست آورد.

رویکرد و هدف

از آنجایی که این پروژه داده‌های مربوط به سایر شبکه‌های کتابخانه‌ای را فراهم می‌سازد، ابزار مناسبی برای هر شهر یا منطقه مشارکت‌کننده است تا بتوان آن‌ها را با هم مقایسه و ارزیابی کرد.

1. THE TIBIDABO PROJECT: Comparative analysis of the situation and evolution of the services of the Public Library in cities and regions throughout the world.

2. Toni Feliu Oller

3. Mercè Muñoz Creus

5. Barcelona

اهداف اصلی

- ارائه دادن تصویری ترکیبی از تحول و تطور کتابخانه عمومی با استفاده از اطلاعات مربوط به سایر شهرها و مناطقی که ویژگی‌های قابل مقایسه دارند؛
- فراهم کردن امکان همکاری و پیوند میان شبکه‌ها و تسهیلات مختلف تا زمینه نوسازی پیوسته کتابخانه‌ها به عنوان مراکزی فعال فراهم آید؛
- هم‌سنجی و مقایسه برای پیشرفت. مقایسه کردن امری ضروری است از آن جهت که برای برنامه ریزی آینده‌ای بهتر، باید نقاط قوت و ضعف یک سازمان را بشناسیم؛
- افزایش دادن شمار شهروندان، گروه‌های اجتماعی و بخش‌هایی از جامعه که از خدمات کتابخانه‌ها بهره می‌برند.

بافت پروژه: پیشینه و اهداف

بارسلونا شهری است در ساحل مدیترانه که از سمت شرق با محدوده کوچکی از تپه‌های کولسرولا^۱، که بلندترین تپه آن تیبیدابو است، مجاور است. این نام (تیبیدابو)، که ریشه در کتب مقدس دارد، با هیچ سنت فرهنگی خاصی مناسبت ندارد، اما همان‌طور که در یک مرجع انجیلی آمده است^۲، این تپه بر کل شهری که در مرز شمال و جنوب با رودخانه و از شرق با دریا مجاور است، اشراف دارد. در این منبع آمده است که در یک روز آفتابی می‌توان از بلندای تپه تیبیدابو تا جزیره مالورکا^۳، که تقریباً در فاصله ۵۰ کیلومتری از دریا قرار گرفته است، را دید. ورای این داستان، برگزیدن نام تیبیدابو برای این پروژه حکایت از حقیقتی خاص دارد. به عبارت دیگر، نظیر این تپه که مشرف بر

1. Collserola

2. "... in montem excelsum valde et ostendit ei omnia regna mundi et gloriam orum et dicit illi: Haec tibi omnia dabo" (Mt. 4:9)

3. Mallorca

بارسلوناست، هدف آن است که این پروژه نیز یک رصدخانه باشد و در این مورد، یک رصدخانه برای کتابخانه‌های عمومی پایتخت‌های نقاط مختلف جهان.

با این حال، برای شناخت زمینه خلق این پروژه، لازم است تا اندکی در زمان به عقب برگردیم و خلاصه‌ای از تاریخ کتابخانه‌های عمومی اطراف شهر و استان بارسلونا را مرور کنیم.

کاتالونیا^۱ منطقه‌ای است با یک حکومت خودمختار در کشور اسپانیا که از چهار استان تشکیل شده است. شهر بارسلونا پایتخت است و استان بارسلونا بیشترین جمعیت را دارد (بالغ بر ۷۰٪ از کل جمعیت منطقه).

در سال ۱۹۱۵، اولین شبکه کتابخانه‌های عمومی در کاتالونیا با عنوان "شبکه خدمات کتابخانه‌های عمومی"^۲ به وجود آمد که وابسته به حکومت خودمختار بود.

در سال ۱۹۱۸، اولین کتابخانه‌های عمومی چهارگانه کاتالان^۳ طی مراسمی خاص افتتاح شدند اما هیچ یک از آن‌ها در پایتخت، یعنی بارسلونا قرار نداشتند.

در سال ۱۹۳۴، قانون جدید "کتابخانه‌ها، آرشیوها، موزه‌ها و میراث علمی، هنری و تاریخی" به تصویب رسید. در همین سال، اولین کتابخانه عمومی شهر بارسلونا افتتاح شد و دو کتابخانه دیگر طی سال بعد ساخته شدند.

به هر حال، در ۱۹۳۶ جنگ داخلی باعث لغو پروژه شد و شهر تنها با سه کتابخانه عمومی باقی مانده بود. در ۱۹۳۹، زمانی که جنگ داخلی به اتمام رسید، کتابخانه‌های استان بارسلونا وابسته به شورای ایالتی شدند (دیپوتاچیو^۴).

طی دهه ۱۹۴۰، شورای استانی بارسلونا و شورای شهر بارسلونا

1. Catalonia
3. Catalan

2. Xarxa del servei de biblioteques popular
4. Diputacio

توافق‌نامه‌ای به امضا رساندند و در آن به ابقا و حمایت از پروژه کتابخانه‌های عمومی شهر ابراز تمایل کردند. اما برای مقامات اسپانیا، کتابخانه‌های عمومی در اولویت قرار نداشتند و این مسئله بدان معنی بود که برای مدت ۴۰ سال، یعنی از ۱۹۳۹ تا ۱۹۷۹، تنها ۷ ساختمان جدید در شهر افتتاح شده بود.

با همه این احوال و طی سال‌های مدید نقش شورای استانی بارسلونا بسیار مهم بود و مسئولیت شبکه کتابخانه‌های عمومی در سراسر استان را بر عهده داشت و به ایجاد معدود مراکزی کمک می‌کرد که اندک اراده سیاسی موجود امکان ساخت آنها را فراهم می‌ساخت. به این صورت، این شورا نقش بسیار مهمی را در تدارک خدمات برای شبکه کوچک موجود در استان ایفا کرد.

روزگاری در دوره دموکراتیک، اولین شوراهاى منتخب شهر برای تمامی انواع پروژه‌های فرهنگی اهمیت قائل شدند، پروژه‌هایی نظیر نوسازی موزه‌ها - که در مورد بارسلونا بیشترین توجه را به خود جلب کرد، تالارهای کنفرانس و تئاترها یا ایجاد مراکز مدنی که در آن پنج سال گذار به سوی ترویج و پیشبرد مجموعه نیروهای فرهنگی مشارکت کننده، بیشترین تقاضاهای اجتماعی مربوطه و اظهار شده را به خود اختصاص داد.

در این برهه از زمان، کتابخانه‌های عمومی در کاتالونیا به شدت مورد انتقاد قرار گرفتند. عملکرد اجتماعی آنها روشن و شفاف نبود و برنامه محدود ساعات کاری آنها با تقاضاهای جامعه استفاده‌کننده تناسبی نداشت.

تسهیلات ناپایدار، به علاوه ناهماهنگی بی‌موردی که به واسطه کمبود یک مدل کتابخانه‌ای به وجود آمده بود، احداث نامنظم ساختمان‌ها در منطقه و به‌ویژه تردیدهای موجود در باب شایستگی

کتابخانه عمومی به عنوان ابزاری برای مواجه شدن با چالش‌های جامعه اطلاعاتی و بزرگترین ریسک آن یعنی شکاف دیجیتالی، باعث شد که برخی سیاستمداران مسئول شهرداری‌ها، در رابطه با آینده این تسهیلات فرهنگی در مظان بدگمانی و بی‌اعتمادی قرار گیرند.

در راستای این امر، در سوم مارس ۱۹۹۳، پارلمان کاتالونیا قانونی جدیدی را برای کتابخانه‌ها تصویب کرد که در آن به‌طور مشخص مسئولیت و قابلیت‌های هر یک از وزارتخانه‌های موجود در منطقه تعیین شده بود. براساس این قانون که هم اکنون نیز اجرا می‌شود، مالکیت شوراهای شهر و شهرستان بر کتابخانه‌های عمومی تثبیت شد که در واقع از اواخر قرن ۱۹ این حق برای آن‌ها وجود داشت که شوراهای استانی مسئول ارائه خدمات کتابخوانی برای عموم هستند و دولت خودمختار یعنی *The Generalitat du Catalunya*، وظیفه پوشش اقتصادی و فنی برای ساخت کتابخانه‌ها و مجموعه‌های کتابخانه‌ای از یک سو، و گسترش و تداوم خدمات کتابخوانی برای عموم در کاتالان یا نقشه کتابخانه‌ها را از سویی دیگر خواهند داشت.

علاوه بر این، در این قانون مقرر شده است که تمامی شهرستان‌هایی که بالغ بر ۳۰۰۰ نفر جمعیت دارند باید یک شعبه کتابخانه‌ای داشته باشند، شهرستان‌هایی با بیش از ۵۰۰۰ نفر جمعیت، یک کتابخانه محلی و شهرستان‌هایی با بیش از ۳۰۰۰۰ نفر جمعیت باید یک شبکه کتابخانه‌ای شهری با یک کتابخانه مرکزی شهر داشته باشند که نقش مرکزی برای هر کومارکا^۱ یا ایالت را ایفا می‌کند.

از نیمه قرن ۱۹ به بعد، ساخت و ساز کتابخانه‌ها در بسیاری از شهرستان‌های استان به اجرا درآمد و شورای استانی بارسلونا در راستای خدمات کتابخانه‌ای خود، برای دستیابی به توافق‌هایی با شوراهای شهر و

1. Comarca

شهرستان استان جهت بهبود کیفیت خدمات کتابخانه‌ای، تلاش‌های بسیاری انجام داد.

در سال ۱۹۹۸ در شهر بارسلونا، طرح کتابخانه‌های بارسلونا برای سال‌های ۱۹۹۸ تا ۲۰۱۰ به تصویب رسید (و همچنان در جریان است). هدف از این طرح آن بود که تعداد ۱۸ کتابخانه موجود در آن زمان به ۴۰ کتابخانه افزایش یابد تا بتوان به جمعیتی بیش از ۱.۵۰۰.۰۰۰ نفر خدمت‌رسانی کرد.

در سال ۲۰۰۱، کنسرسیوم کتابخانه‌های بارسلونا، مشتمل بر شورای شهر و شورای استانی بارسلونا تشکیل شد و مسئولیت مدیریت شبکه کتابخانه‌های عمومی شهر و به اجرا درآوردن طرح کتابخانه‌ها، که در سال ۱۹۹۸ به تصویب رسید، بر عهده این کنسرسیوم قرار گرفت.

بنابراین، در سرتاسر استان همه تلاش‌ها در راستای هدفی مشابه صورت گرفته بود: عرضه خدمات کتابخانه‌ای باکیفیت در منطقه‌ای که در آن روال کاری مرسوم کتابخانه‌ای بسیار ضعیف بود. پرواضح است که ما، هم از لحاظ توسعه تسهیلات و امکانات و هم توسعه خدمات، عقب‌تر از سایر کشورهای اروپایی و سایر مناطق جهان بودیم و برای روزآمد کردن نقشه کتابخانه‌ها، لازم بود که بیش از سرمایه عادی که در یک نظام کتابخانه‌ای استاندارد صرف می‌شود، سرمایه‌گذاری کنیم.

اگرچه چشم‌انداز سیاسی تغییر کرده بود و علی‌رغم داشتن یک قانون و نقشه برای کتابخانه‌ها که فراهم کردن این تسهیلات و امکانات را تضمین می‌کرد، اما برای متقاعد کردن شهرستان‌ها و سیاستمداران آن‌ها در رابطه با اهمیت کتابخانه‌های عمومی به عنوان اولین مکان فرهنگی نزدیک به مردم، همچنان باید تلاش‌های بسیاری صورت می‌گرفت.

اما آنچه که در نگاه اول ضعف یا تهدید به نظر می‌رسید تبدیل به نیرو یا حداقل یک فرصت شده بود. به عبارت دیگر، اگر عملکرد سایر

کشورهایی را که روال کار کتابخانه‌های بسیار خوبی دارند به دقت بررسی می‌کردیم می‌توانستیم چند گام به جلو برویم.

ضروری بود تا تصویری از وضعیت واقعی خود را نسبت به وضعیت واقعی سایر کشورها ترسیم کنیم. برای انجام این کار، به ابزارهای مقایسه‌ای نیاز داشتیم که امکان خلق مدلی از کتابخانه عمومی مناسب را برای مواجه شدن با چالش‌های تحمیل شده از قرن ۲۱ برای ما فراهم سازد.

از این رو، در سال ۲۰۰۳، پروژه تبیدابو توسط مرکز خدمات کتابخانه‌های شورای استانی بارسلونا و کنسرسیوم کتابخانه‌های بارسلونا به وجود آمد.

اجرای پروژه تبیدابو

در آغاز می‌بایست تحقیقی در رابطه با وضعیت شهرهای مجاور و مناطقی که از ویژگی‌های مشابه با شهر و استان بارسلونا از نظر جمعیت و سازمان شبکه کتابخانه‌های عمومی آن‌ها برخوردار بودند، انجام می‌شد تا مجموعه‌ای از شاخص‌ها به دست آید که بازتاب‌دهنده ظرفیت خدمات کتابخانه‌ها، منابع اطلاعاتی، منابع انسانی و اقتصادی و فعالیت‌ها و کارکردهای آن‌ها برای شهروندان بود. این شاخص‌ها امکان انجام تحلیلی تطبیقی از واقعیت‌های مختلف را با در نظر گرفتن تفاوت میان نقاط شروع آن‌ها و نیز تحلیل سیر تحول و روندهایی که در مطالعه تکاملی آن‌ها برجسته شده بودند، برای ما فراهم ساختند.

برای انجام این کار، مرکز توسعه فرهنگی - اجتماعی بنیاد German Sanchez Ruiperez نیز با ما همکاری داشت. این بنیاد مسئولیت مدیریت فنی پروژه را بر عهده داشت و کمیته‌ای مدیریتی، متشکل از دو نماینده از هر یک از مؤسسه‌های شرکت کننده (شورای استانی بارسلونا و کنسرسیوم کتابخانه‌های بارسلونا) و دو عضو از بنیاد را تشکیل داد.

این کمیته معیارهای پایه مطالعه و نیز مجموعه شاخص‌ها و دوره زمانی لازم برای تحلیل را تعیین کرد و در شناسایی مشارکت‌کنندگان احتمالی نیز همکاری داشت. در مرحله اول پروژه، تصمیم بر آن بود تا در بافت اروپایی کار شود و در زمانی دیگر مناطق متعلق به سایر قاره‌ها نیز در پروژه وارد شوند.

در دسامبر سال ۲۰۰۳، ۱۸ کتابخانه یا شبکه‌های کتابخانه‌ای از ۱۲ کشور مختلف به مشارکت در پروژه تیبیدابو دعوت شدند که به همکاری ۱۲ مؤسسه کتابخانه‌ای از شش کشور اروپایی انجامید که عبارت بودند از: آلمان، فنلاند، ایرلند، نروژ، بریتانیا و نیز سایر شهرها و مناطق اسپانیا.

فهرست نهایی مشارکت‌کنندگان با شبکه‌هایی از نه شهر و شش کشور بسته شد که ما به آن‌ها به عنوان مناطق اشاره می‌کنیم، اگر چه تحت این مفهوم و با توجه به سازمان سیاسی و اداری هر یک از مناطق (استان‌ها، ایالات، جوامع خودمختار یا خود مناطق) واقعیت‌های متفاوتی وجود داشتند. همان‌طور که اشاره شد، داشتن ویژگی‌های مشابه با شهر و استان بارسلونا بر حسب جمعیت و گستره منطقه‌ای و داشتن یک نظام کتابخانه‌ای که در قالب یک شبکه کار کند شروط لازم برای انتخاب مشارکت‌کنندگان بود.

لازم به ذکر است که یکی از مشکلات ما در این راستا، پیدا کردن مناطق قابل مقایسه با استان بارسلونا بود که از یک نظام کتابخانه‌ای در قالب یک شبکه برخوردار باشند. علت این مشکل وجود ساختارهای اداری فراشهری در بسیاری از کشورها در حوزه کتابخانه‌های عمومی بود.

شهرهای شرکت‌کننده عبارت بودند از: بیرمنگام^۱، بریمن^۲، دوبلین^۳،

1. Birmingham

2. Bremen

3. Dublin

هلسینکی^۱، مادرید^۲، اوسلو^۳، اشتوتگارت^۴، والنسیا^۵، زاراگوزا^۶ و نیز بارسلونا. مناطق نیز عبارت بودند از: ایالت میدلند غربی^۷، منطقه اوسما^۸، منطقه خودمختار مادرید^۹، منطقه اوسلو، استان والنسیا، استان زاراگوزا و طبیعتاً استان بارسلونا.

به موازات برقراری تماس با شهرهایی که درصدد مشارکت در این پروژه بودند، کار با طراحی و ایجاد نظامی آغاز شد که امکان گردآوری داده‌ها به صورت پیوسته^{۱۰} و نیز ارائه خدمات مشاوره‌ای و امکان انتشار در اینترنت را فراهم می‌سازد؛ نظامی که از مارس ۲۰۰۴ به این سو قابل بهره‌برداری بود.

از لحاظ دوره زمانی که باید مورد تحلیل قرار می‌گرفت، تصمیم بر آن شد تا از آمار و ارقامی استفاده شود که زیاد قدیمی نبودند اما همزمان امکان دنبال کردن دوره تکمیلی خاصی را به دست می‌دادند؛ به عنوان مثال، از شهرهای مشارکت‌کننده درخواست می‌شد تا شاخص‌های متناظر با سال‌های ۲۰۰۰، ۲۰۰۱، ۲۰۰۲ و ۲۰۰۳ را تکمیل کنند.

شبکه‌های کتابخانه‌های شهرهای مختلف می‌بایست به صورت اینترنتی شاخص‌های موجود مربوط به خود را در فرم‌هایی پر می‌کردند و بدین ترتیب می‌توانستند بلافاصله تصویری تقریبی از نتایج خود در مقایسه با سایر مشارکت‌کنندگان به دست آورند.

علی‌رغم قابل استفاده بودن آمار و ارقامی که در چارچوب آمارهای کتابخانه‌ای بین‌المللی استاندارد شده بودند، دسترس‌پذیری و گردآوری آن‌ها مشکل‌تر و کندتر از حدی بود که انتظار می‌رفت. به عنوان مثال، همه شهرها به روشی مشابه داده‌ها را گردآوری نمی‌کردند و در برخی موارد تمامی آمار و ارقام مورد نیاز وجود نداشت و یا در قالبی کلی تهیه

1. Helsinki

2. Madrid

3. Oslo

4. Stuttgart

5. Valencia

6. Zaragoza

7. West Midlands

8. Region of Uusimaa

9. Autonomous Community of Madrid

10. online

شده بودند و فاقد زیربخش‌هایی بودند که در فرم طراحی شده بود. نمونه‌ای از این مورد مربوط به شاخص‌های مربوط به استفاده از فناوری‌های اطلاعات است که هنوز در زمینه استانداردسازی مجموعه آن‌ها نقصان وجود دارد.

گام بعدی تفسیرگزارش تهیه شده براساس تمامی داده‌های گردآوری شده بود. بنابر هدف اصلی این پروژه که شناخت موقعیت و وضعیت بارسلونا بود، کانون تحلیل مبتنی بر نتایج مقایسه وضعیت شهر و استان بارسلونا نسبت به سایر شرکت‌کنندگان قرار گرفت.

برخی از نتایج به دست آمده از تحلیل این داده‌ها ما را به هدف مورد نظرمان رساند و در واقع مهرتائیدی بود بر شناختی که پیشتر از موقعیت به دست آمده بود، اما لازم بود که این نتایج در قالب ارقام آماری ارائه و تایید شود. به عنوان مثال، روال‌های کاری مختلف کتابخانه‌ها بر حسب سیاست‌های کتابخانه و نیز ویژگی‌های متفاوت اجتماعی - اقتصادی میان نظام‌های مقایسه شده، تفاوت‌های قابل ملاحظه‌ای را میان خدمات کتابخانه‌های عمومی چهار شهر و منطقه اسپانیایی در مقایسه با سایر مناطق اروپا نشان داد. در شهرهای اسپانیایی، خدمات کتابخانه عمومی با وضعیتی نامناسب شروع شده بود، اگرچه رشد قابل ملاحظه‌ای از خود نشان داده است.

بیشترین رشد در این دوره، برای بارسلونا و استان آن ثبت شد که رشدی پیوسته و متجانس در زمینه امکانات، منابع اطلاعاتی، منابع انسانی و اقتصادی و میزان استفاده از کتابخانه داشته است. سایر شهرها و مناطق مورد مطالعه چنین رشدی را نشان ندادند، اگرچه نقطه شروع آن‌ها بسیار مناسب‌تر از بارسلونا بود، اما احتمالاً تحولاتی نامنظم و غیرقابل جبران داشته‌اند. در بارسلونا ۳۳ کتابخانه جدید شروع به کار کردند (که شش مورد در شهر بارسلونا بود)، مناطق موجود تا ۴۱۰۰۰ متر مربع گسترش

یافتند و به‌ویژه در شهر بارسلونا ساعات کار کتابخانه‌ها برای استفاده عموم افزایش یافت.

موارد عجیبی نیز وجود داشت، نظیر اینکه بارسلونا (هم شهر و هم استان) از نظر میانگین منطقه مورد بررسی رتبه اول را به خود اختصاص داد و رتبه ساعات کاری کتابخانه‌های آن وضعیتی بینابینی در میان شهرها و مناطق مورد مطالعه داشت.

بارسلونا، با میانگینی بالاتر از ۱۰۰۰۰ جلد کتاب جدید در سال، در زمینه رشد مجموعه‌ها نیز پیشرو بوده است. بیشترین رشد مربوط به بخش موسیقی، دیداری - شنیداری و چندرسانه‌ای و نیز در تهیه رایانه‌های متصل به اینترنت برای کاربران بود.

دفعات مراجعه به کتابخانه‌های شهر بارسلونا طی دوره مورد مطالعه دو برابر شد و در سال ۲۰۰۳ این رقم به متجاوز از ۳/۶۵ میلیون مراجعه بالغ شده بود. این رقم بیشترین میزان رشد ثبت شده در میان شهرهای مورد مطالعه و نیز کل استان بارسلونا بوده است (۴۴٪).

علی‌رغم این رشد پرشتاب و پایدار، وقتی که تمامی این آمار و ارقام با جمعیتی که باید به آن‌ها خدمت‌رسانی شود مقایسه شوند، مشاهده می‌شود که هنوز کافی نیستند: ساعات شروع کار، مساحت ساختمان‌ها بر حسب متر مربع، تعداد کتابخانه‌ها، میزان مراجعات، میزان امانت، کارمندان استخدام شده، تعداد جلد به ازای سکنه شهر و غیره، با مقداری تقریباً نصف یا کمتر از نصف مقادیر ثبت شده برای بیرمنگهام، دوبلین، اوسلو، اشتوتگارت یا هلسینکی، در پایین‌ترین حد قرار داشتند.

به‌عنوان یک نمونه، شهر بارسلونا در سال ۲۰۰۳ از نظر ارزش‌های مطلق برای شاخص "دفعات مراجعه به کتابخانه"، در میان ۱۰ شهر مورد مطالعه، بعد از هلسینکی و بیرمنگهام در رده سوم قرار داشت. با این وجود، از نظر نسبت دفعات مراجعه به ازای هر یک از ساکنین شهر با

تنها ۲/۳ مراجعه در مقایسه با ۱۲/۶ مراجعه برای هلسینکی به رده هشتم نزول پیدا کرد.

برای کل استان بارسلونا نیز وضعیت مشابهی وجود داشت. به بیان دقیق‌تر، در سال ۲۰۰۳ استان بارسلونا با ۱۲/۵۲ میلیون مراجعه در میان شش مورد مطالعه شده بعد از منطقه اوسیما با ۱۶/۶۴ میلیون مراجعه، در رتبه دوم قرار داشت در حالیکه از لحاظ تعداد مراجعات به ازای هر سکنه با ۲/۵ مراجعه به ازای هر سکنه در مقایسه با ۱۲/۵ مراجعه برای منطقه اوسیما به مکان پنجم نزول پیدا کرد.

نتایج گزارش در اختیار سیاستمداران مسئول و اعضای فنی شهر بارسلونا و مسئولان شهرداری‌های استان و نیز مدیران کتابخانه‌ها قرار داده شد. ویرایش انگلیسی آن نیز تهیه و برای تمامی مشارکت‌کنندگان در پروژه فرستاده شده بود و نیز در قالب الکترونیک در اینترنت در دسترس قرار گرفت.

سیاستمداران و متخصصین فنی کتابخانه با مطالعه این گزارش، نسبت به نیاز به تداوم سرمایه‌گذاری در راستای ساخت و احداث کتابخانه‌های عمومی آگاه‌تر شدند و دریافتند که اگرچه در این راستا تلاش‌های بسیاری صورت گرفته بود، اما هنوز پایین‌تر از سطح استانداردهای پیشرفته‌ترین نظام‌های کتابخانه‌ای قرار داشتیم.

نتایج این پروژه برای سایر شبکه‌های مشارکت‌کننده نیز در بازخورد دریافتی از سایر جوامع و شهرهای اسپانیایی نمود یافت. آن‌ها نیز این تلاش‌ها را مفید یافتند، از آن جهت که نتایجی که برای بارسلونا مفید فایده بودند می‌توانست در موارد مربوط به آن‌ها نیز به‌کار گرفته شود. در خصوص شهرهای سایر مناطق اروپایی، پرواضح است که استفاده از این گزارش موضوعی علی‌حده است. به عبارت دیگر، در این گزارش سطح خوب سلامت در برخی موارد برجسته شده است و در سایر موارد افت خاصی در

نیروهای محرک رشد آنها نمایان شده است که شاید دلیل آنها تحقق اهداف تعیین شده یا رکود خاصی در سیاست‌های کتابخانه بوده باشد. به هر حال، از آنجایی که این پروژه امکان دسترسی به مجموعه‌ای از شاخص‌های بین‌المللی را برای آنها فراهم ساخته است که به واسطه آنها می‌توانند در مورد موضوع‌های خاص مورد علاقه خود کار کنند، تمامی آنها تمایل به ادامه مشاقت در پروژه داشته‌اند.

گسترش و اصلاح پروژه تییدابو

هنگامی که اولین مرحله از پروژه تییدابو به سرانجام رسید و در پایان توافقی که با بنیاد German Sanchez Ruiperez Foundation صورت گرفته بود، می‌بایست در رابطه با لزوم تداوم آن و کارکرد ابزارهایی که خلق شده بود تصمیم گرفته می‌شد. نتیجه آن شد که با ابزارهای شبکه‌سازی جدید، امکان خلق پایگاهی برای احداث و بهره‌برداری از سریع‌الانتقال‌ترین آمار و ارقام با ویژگی‌های بیشتر وجود دارد. علاوه بر این، افزایش دادن شمار مشارکت‌کنندگان برای نیل به دید وسیع‌تری از چشم‌انداز جهانی، مشتمل بر شهرهایی از سایر قاره‌ها، نظیر آمریکای شمالی و استرالیا، نیز امر جالبی به نظر می‌رسید. بر آن بودیم که همانند تپه تییدابو در روزهای آفتابی، بر آن سوی آب‌ها نیز اشراف داشته باشیم. با داشتن این هدف در ذهن، با ابقای کمیته مدیریتی که متشکل از دو مؤسسه مرفقی شرکت‌کننده در پروژه بود، با یک هماهنگ‌کننده پروژه نیز قرارداد بسته شد و یک شرکت توسعه پروژه فناوری اطلاعات نیز مسئول گسترش پایگاهی شد که به مشارکت‌کنندگان امکان دهد تا داده‌ها را در یک رابط بسیار کاربرپسندتر وارد کنند و در روشی سریع‌تر از دو بعد تکمیلی مورد استفاده قرار گیرد، این دو بعد عبارتند از: تحول زمانی نتایج خود شبکه و هم‌سنجی با سایر مشارکت‌کنندگان در پروژه.

همزمان، آمارهای گردآوری شده و شاخص‌هایی که به واسطه آن‌ها تهیه شده بودند مورد بازنگری قرار گرفتند. این فرایند به صورت جمعی همراه با مشارکت‌کنندگان در پروژه انجام شده بود. نتایج کار مرحله دوم از لحاظ جذب مشارکت‌کنندگان جدید متغیر بود: شهرهای زیادی کشف شدند که به ویژگی‌های پروژه جواب داده بودند اما به هر حال، اگر نه غیرممکن، تماس برقرار کردن با مناطقی که از نظام کتابخانه‌ای در قالب یک شبکه برخوردار باشند بسیار مشکل بود. بنابراین، تا پایان سال ۲۰۰۸، ۲۷ شهر مشارکت‌کننده وجود داشتند، اما تعداد مناطق تغییری نکردند و هفت مشارکت‌کننده از دوره قبل باقی ماندند.

این پروژه وب‌سایت مخصوص به خود را دارد، همراه با دو سطح از خدمات مشاوره‌ای که یکی به صورت دسترسی باز بر روی اینترنت قرار دارد و دیگری اینترنتی است که تنها برای شرکت‌کنندگان در پروژه قابل دسترسی است و از طریق آن می‌توان فرم‌های سالانه را پر کرد و نمودارهای لازم در قالب اکسل و به روشی قابل تهیه است که هر شرکت‌کننده براساس طرح‌های پیش‌بینی شده در وب‌سایت می‌تواند براساس نیازهای خود از داده‌های فراهم آمده استفاده کند. روش کار بسیار آسان است و مشارکت‌کنندگان می‌توانند فرم‌ها را پر کرده و در مورد زمان انتشار آنها تصمیم بگیرند.

در این وب‌سایت، منویی ارائه شده است که اطلاعات کلی در مورد پروژه و دسترسی به داده‌های مربوط به مشارکت‌کنندگان را در اختیار قرار می‌دهد. در ابتدا خلاصه‌ای در یک صفحه در مورد هر شهر و منطقه آمده است تا آن‌ها را در بافت پروژه قرار دهد، سپس داده‌های به‌کار رفته در شبکه براساس آمارها و شاخص‌های طبقه‌بندی شده و نیز توضیحات مفصلی از ارزش‌های مورد استفاده در این محاسبات آورده شده است.

1. <http://tibidabo-project.gesem.net>

هر طبقه از آمار و ارقام این موارد براساس شهر و منطقه دسته‌بندی و سپس به چهار بخش تقسیم شده‌اند: داده‌های کلی در مورد شرکت‌کننده، داده‌های مربوط به مجموعه، داده‌های مربوط به خدمات و داده‌های مربوط به منابع استفاده شده.

علاوه بر آن، هر مقوله از داده‌ها دو نوع نمودار را پیش روی شما قرار می‌دهد: یک نمودار مربوط به تحول زمانی و نمودار دیگر مقایسه با هر یک از شهرها و مناطق انتخاب شده.

با این برنامه شما می‌توانید دیدی متمرکز و سریع از موقعیت هر شهر براساس هر یک از شاخص‌ها نسبت به سایر مشارکت‌کنندگان داشته باشید و امکان مقایسه با بیش از یک شهر دیگر نیز وجود دارد. گزارش مربوط به سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۳ به زبان‌های اسپانیایی و انگلیسی در قالب پی.دی.اف.^۱ نیز قابل دسترسی است.

در زمان نگارش این گزارش، کارهایی برای بازنگری آن برای دوره‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۷ انجام شد که به واسطه آن‌ها می‌توان برخی از نتایج را ارتقا بخشید، با این امید که بتوانیم مدارکی مستدل برای هفتاد و پنجمین سمینار سالانه ایفلا ارائه دهیم.

در اولین نتیجه مطالعه، دو گرایش مختلف بین مشارکت‌کنندگانی که در حال گسترش دادن شبکه کتابخانه‌های خود بودند و آن‌هایی که دوره‌ای از خردگرایی و کاهش تعداد ساختمان‌ها را شروع کرده بودند شناسایی شد. موارد مربوط به گروه اول طبیعتاً با شهرها و مناطق جنوب و شرق اروپا که در مرحله تمهید خدمات کتابخانه‌ای در سراسر منطقه خود هستند مطابقت دارند و در گروه دوم مشارکت‌کنندگان بسیاری از شمال اروپا قرار دارند که تقریباً چند دهه قبل مرحله توسعه را پشت سر گذاشته‌اند.

از این نظر، عقب‌تر بودن از شهرهایی با نظام‌های کتابخانه‌ای توسعه یافته‌تر می‌تواند برای ما فرصتی باشد تا با مشاهده فرایند خردگرایی

شبکه‌های مربوط به شمال اروپا، مجدداً در مورد طرح‌ها و نقشه‌های مربوط به رشد معیارهای مدرن‌سازی و اثربخشی اندیشه کنیم. علی‌رغم این گرایش‌ها، شبکه‌های شمال اروپا پیوسته در بسیاری از موارد شاخص‌های مناسب‌تری از شاخص‌های جنوب و شرق اروپا نشان داده‌اند. علاوه بر این، همان‌طور که پیشتر در گزارش اول مشاهده شد، شهر و استان بارسلونا گرایش به رشد سریع در تسهیلات و نیز در میزان استفاده از کتابخانه‌ها و خدمات داشته‌اند. به بیان دقیق‌تر در بسیاری از موارد، بارسلونا و استان آن در ابعادی نظیر تعداد محل مطالعه، دفعات مراجعات، مکان‌های دسترسی به اینترنت و فراهم‌آوری منابع پیشرو بوده‌اند، در حالی‌که اگر این آمار و ارقام را نسبت به جمعیتی که به آن‌ها خدمت‌رسانی می‌شود بسنجیم در مکان آخر جای می‌گیرد (باید در نظر داشت که هم در شهر و هم در استان بارسلونا تراکم جمعیت بسیار بالاست).

برخی چالش‌های پیش رو در آینده

همزمان با اتمام مرحله دوم پروژه و با مشارکت شهرهای جدید و شناسایی و برقراری تماس با مناطق جدید، با چالش‌هایی مواجه خواهیم شد که اساساً مربوط به پراکندگی هستند. علاوه بر این، اعتقاد ما بر آن است که با مبادله اطلاعات کیفی میان شهرهای مشارکت‌کننده باید گامی به جلو برداریم و با شناخت اقدامات خوبی که صورت گرفته است و درکی زمینه‌ای‌تر و عمیق‌تر از تجربیاتی که هر شبکه به دست می‌دهد، به تسهیم ابعاد کیفی بپردازیم. در مرحله دوم شاهد وجود عدم تجانس و هماهنگی در مجموعه داده‌های مربوط به برخی از متغیرها بودیم و این مسئله بدان معناست که می‌بایست داده‌های لازم برای هر مورد دقیق‌تر تبیین شوند تا صحیح‌ترین نتایج ممکن به دست آید. در نهایت، باقی مشارکت‌کنندگان در پروژه تبیدابو را تشویق

می‌کنیم تا شهرها و مناطق خود را مورد تحلیل قرار دهند و نتایج به دست آمده را به روشی به شبکه ارسال کنند که کل همکاران بتوانند داده‌ها را به روشی جدید درک کرده و زمانی که واقعیت کتابخانه شهرهای ما را تحلیل می‌کنند دید جدیدی پیدا کنند؛ کاری که بی شک می‌تواند پربار باشد.

از تمامی آن‌هایی که هنوز در پروژه شرکت نکرده‌اند و آن‌هایی که در کتابخانه‌هایی کار می‌کنند که در قالب یک شبکه عمل می‌کند، دعوت می‌کنیم تا از وبسایت ما بازدید کنند و برای بررسی امکان‌سنجی مشارکت خود با ما تماس برقرار کنند.

منابع

- Clari, M; Muñoz, M.: "El Consorcio de Bibliotecas de Barcelona" en *El profesional de la información*; Vol. 14, Núm. 3. Pp. 208-215. ISSN 13866710
- Clari, M.; Muñoz, M.: *The inclusion of the Libraries of Barcelona in the cultural 'map', or how to turn a need into a virtue*, in World Library and Information Congress: 74th IFLA General Conference and Council 2008: "Libraries without borders: Navigating towards global understanding". http://archive.ifla.org/IV/ifla74/papers/149-Clari_Munoz-es.pdf. [Consultation carried out on 18th April 2009]
- Pla de Biblioteques de Barcelona 1998-2010: les biblioteques del segle XXI: dela informació al coneixement*. [Barcelona]: Ajuntament de Barcelona. Institut de cultura de Barcelona. Servei de Cooperació Cultural, DL 1998
- Proyecto Tibidabo Project. 2000-2003 Report*. Consorci de Biblioteques de Barcelona. Servei de Biblioteques de la Diputació de Barcelona. Fundación Germán Sánchez Ruipérez. España, 2005
- Roig, Anna: *Tibidabo Public Libraries in European Cities and Regions, in The Added Value of Public Libraries in the World of Information, Metropolitan Libraries Section Conference, Paris, 2006* <http://www.ifla.org.sg/VII/s46/conf/2006/Roig.pdf>. [Consultation carried out on 19th April 2009] <http://tibidabo-project.gesem.net/>. [Consultation carried out on 19th April 2009]

